

Москальов Д. П.

*кандидат філологічних наук,
завідувач кафедри східної культури та літератури
факультету східних мов
Київського університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

ПОШУК СЕБЕ В РОМАНІ КОБО АБЕ «ЖІНКА В ПІСКАХ» КРИЗЬ ПРИЗМУ ФІЛОСОФІЇ АБСУРДУ

Творчість Кобо Абе так чи інакше торкається кола проблем, пов'язаних із втратою та пошуком власної ідентичності, відчуженням, такими поняттями як «я», справжня/ілюзорна реальність тощо. Осмислення даних проблем в творчості письменника може передбачати аналітичний пошук в сфері буддистської філософії, як класичної індійської, так і чань/дзен-буддистської, однією з ключових проблем якої є здатність розрізнити ілюзію та справжню реальність. Ще більш очевидним аспектом творчості Кобо Абе є те, що ріднить світ його романів із напрацюваннями західноєвропейських філософів-екзистенціалістів.

В ряді романів Кобо Абе герої, – самотні жителі багатолюдного Токіо, – виступають у ролі тих, хто втратив зв'язок з оточуючим світом, поринувши у абсолютне відчуження. Подібна екзистенціалістська тенденція віддаляє на задній план соціальний аспект зображення людини, виводячи на передній – психологічний із його зосередженістю на внутрішньому «я». Герої Кобо Абе часто потрапляють у «граничні ситуації», що дозволяє їм побачити колишнє життя і цінності в новому світі, усвідомити їх аномальність та абсурдність.

Так, і в романі «Жінка в пісках» Кобо Абе ставить свого героя перед екзистенціалістською проблемою сенсу людського буття, яка у А. Камю стає предметом рефлексії в контексті його філософії абсурду, вихідне положення якої в тому, що людині непідвладне знання ні про світ, ні про саму себе. Питання «для чого я існую?» є результатом рефлексії про неможливість пізнати кінцевих основ буття, і закономірно приводить до запитання «навіщо я роблю те, що я роблю?», адже будь-який сенс знецінюється простим фактом смерті. Усвідомлення своєї безпорадності та «закинутості», є етапною онтологічною процедурою, в результаті якої в людині може прорости відчуття спротиву, який проявляється в бунті проти відсутності сенсу, проти абсурдності людського існування. Однак цей бунт можливий лише за умови перманентного усвідомлення

абсурдності існування. «Людина абсурду» це людина, яка твердо знає, що надія – це марна трата сил, ілюзія та «ухилення від проблеми»: завтрашнього дня немає, і в цьому полягає причина внутрішньої свободи. Будь-яке інше розуміння свободи несуттєве та другорядне, оскільки людина абсурду немає уявлення про ієрархію, і про свободу «взагалі» має лише те уявлення, яке має ув'язнений в тюрмі або ж підданий сучасної держави. Відповідно, позбавлення надії та майбутнього розцінюється в філософії абсурду як умова для дії. Людина абсурду знає, що життя буде прожите тим краще, чим повніше в ній буде відсутній смисл, і не може собі дозволити ухилитися від цього знання про абсурдність буття. Логічно, що і проблема самогубства вирішується А. Камо однозначно заперечно: самогубство, як і ілюзія надії, ілюзія осмисленості життя, є ухилення від проблеми, оскільки веде до елімінації абсурду, який постає водночас і усвідомленням смерті і її неприйняттям.

В романі «Жінка в пісках» головний герой Нікі Дзюмпей зіштовхується з «граничною ситуацією», опинившись в ув'язненні. Чоловік вирушає у подорож до моря в пошуках нових експонатів для своєї колекції комах, а саме рідкісної шпанської мушки. Він вважає, що ця знахідка назавжди закарбує його ім'я в історії етимології, ідентифікує його. Однак несподівано для себе переноситься в паралельну реальність, в селище, поховане в пісках, де стикається із абсурдністю людського існування. Рутинна боротьба з піском становить собою основу існування жителів селища обмежується безнадійною та марною працею. Жителі села наче бджоли, кожного дня виконують свою рутинну роботу, що фактично не несе жодного сенсу, адже пісок все прибуває та прибуває. Всі вони є рабами власного становища. Чоловік, проти свого бажання, опиняється в ув'язненні, з якого прагне за всяку ціну звільнитися, отримати свободу. Головний герой відчуває, що він опинився тут випадково, і позбавлений свободи незаслужено. Свобода для нього це повернення в той світ, де він має певний соціальний статус, ім'я, професію, визнаність, певну значущість в очах інших – не дарма, він вирушає в подорож, сподіваючись, зробити наукове відкриття, тим самим залишити слід в науці, в історії людства, і природно, що позбавлення волі розцінюється ним як втрату прав та свобод цивілізованої людини, громадянина, та члена суспільства.

Роман побудований таким чином, що подорож героя є символічно заданою подорожжю всередину себе. Герой потрапляє в такий самий світ, з якого він вийшов, однак тут реальність радикалізована: життя зводиться до невпинної боротьби, яка не приводить до успіху, не приносить полегшення, а лише перепочинок. Герой переконаний, що він належить іншому світові, де не відчувається безнадійність та

абсурдність, і, природно, хоче туди втекти. Однак Кобо Абе ставить жорсткі рамки: втеча від безнадійного вигрібання піску є втечею від справжньої реальності, і не дозволяє своєму героєві «ухилитися від проблеми», скинути тягар екзистенції. Нікі Дзюмпей прагне свободи та звільнення, не усвідомлюючи, що свобода не там, за межами в'язниці, а тут, тобто в тій точці, де він знаходиться зараз, адже ніякої іншої точки не існує. Кобо Абе показує, що лише відмова від спроб звільнитися від в'язниці реальності може привести до свободи всередині неї. І герой робить цей крок, відмовляючись тікати, коли випадає така можливість, оскільки він перетворився в людину, для якої абсурд боротьби із піском – це даність, ухилитися від якої означає занурюватися в світ ілюзій. Зробивши вибір, герой, як говориться в кінці роману, помирає для того суспільства, від якого так відчайдушно намагався втекти, а на дні ями живе нова людина. Рішення залишитися у в'язниці є актом прийняття долі, і з людини, яка думала, що має знання про світ, Нікі Дзюмпей трансформується в особистість, яка це знання має, суть якого зводиться до усвідомлення абсурдності сізифової праці. Сізіф у А. Камю – образ людини, яка не може собі дозволити відволікатися від усвідомлення реального стану речей, що робить його міцнішим ніж уламок каменя, який він приречений котити наверх. Так і Нікі Дзюмпей уособлює особистість, яка, пройшовши шлях подолання ілюзій, здатна до чесного виконання складної роботи життя.

Список використаних джерел:

1. Камю Альбер. Вибрані твори трьох томів. Т. 3. Харків : Фоліо, 1997.
2. Абе Кобо. Жінка в пісках. Чуже обличчя. Спалена карта : романи. Київ, Дніпро, 1988 .